Poštnina plačana v gotovini

Prezzo - Cena Lir 0.40

Slovenski dom

Štev. 243. V Ljubljani, v torek, 21. oktobra 1941-XIX Leto VI.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana. Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Il Bollettino No. 505:

Un vittorioso attacco sul fronte abissino

Il Quartiere Generale delle Forze armate comunica:

Durante la giornata di ieri aerei nemici hanno solvolato le località di Comiso e di Licata (Sicilia) lanciando bombe esplosive in gran parte nel mare: nè vittime nè danni. In combattimenti aerei ingaggiati dai nostri cacciatori al largo delle coste Siciliane, due velivoli britannici sono stati abbattuti ed altri quattro efficacemente colpiti; nessuna perdita di nostri apparecchi.

Nell'Africa settentrionale, consistenti formazioni da caccia della R. Aeronautica hanno attaccato elementi nemici in movimento sulla strada di Bug-Bug, nonchè attendamenti e mezzi meccanizzati. Nella zona di Sidi Barrani diversi autocarri sono stati incendiati ed altri danneggiati.

Apparecchi germanici hanno bombardato impianti e postazioni contraeree di Tobruk. L'avversario ha compiuto una incursione su Bengasi: qualche danno nella zona adiacente alla città.

In Africa orientale, tre colonne di truppe nazionali e coloniali, agli ordini del colonnello Augusto Ugolini commandante del caposaldo di Culquabert, hanno effettuato nella giornata del 18 una sortita e sono penetrate profondamente nel territorio tenuto dal nemico: dopo violento combattimento, durante il quale veniva espugnato e messo a fuoco il caposaldo fronemente presidiato, l'avversario era volto in fuga e lasciava sul terreno oltre 200 uccisi. Le nostre colonne hanno catturato armi, materiale bellico e viveri. Nella vittoriosa azione si sono distinti per resistenza fisica e slancio aggressivo il gruppo CC RR in battaglioni CC NN 14° e 240° ed il 67° battaglione coloniale.

Nel Mediterraneo orientale nostri velivoli in ricognizione offesiva hanno attaccato ed affondato una nave mercantile nemica.

Vojno poročilo št. 505:

Zmagovit napad na bojišču v vzhodni Afriki

Uradno vojno poročilo št. 505 pravi:

Včeraj so angleška letala preletela kraj Comisso in Licato (Sicilija). Letala so metala eksplozivne bombe, ki so večinoma padle v morje. Nobenih žrtev, nobene škode. Nad sicilsko obalo sta se dve naši lovski letali spustili v letalski boj, dve angleški letali sta bili sestreljeni in ostala štiri letala uspešno zadeta. Naša letala niso imela nobenih izgub.

Severna Afrika: Močni oddelki lovskih letal Kr. letalstva so napadli angleške oddelke, ki so se premikali na cesti v Bug-Bug, prav tako pa so napadla naprave in motorizirana sredstva na ozemlju Sidi el Barani. Mnogo avtomobilskih voz je bilo zažganih, druga pa so bila poškodovana.

Nemška letala so bombardirala naprave in protiletalske baterije v Tobruku.

Sovražnik je izvedel polet nad Benghazi. Nekaj škode je na bližnjem ozemlju pri mestu.

Vzhodna Afrika: Tri kolone nacionalnih in kolonialnih čet pod poveljstvom polkovnika Avgusta Ugolinija, poveljnika postojanke v Culquabertu, so dne 18. oktobra izvedle izpad in so globoko prodrle na ozemlje, ki ga ima sovražnik. Med hudim bojem, ko je bil zavojevan in zažgan močno utrjen tabor, je sovražnik zbežal in je pustil na bojišču nad 200 mrtvih. Naše kolone so zaplenile orožje, vojne potrebščine in živila. Pri zmagovitem dejanju so se odlikovali s svojim fizičnim odporom in napadalnim zagonom skupina Kr. karabinjerjev, bataljona CC NN 14. in 240.„ in 76. kolonialni bataljon.

Na vzhodnem Sredozemskem morju so naša ogledniška letala pri izvidniški ofenzivi napadla in potopila trgovsko ladjo.

Odločen italijanski in nemški odgovor na spletke za razdvojitev držav Osi

Neresnične izjave ameriškega državnega podtajnika o nemških načrtih za vojaško oslabitev Italije in o novih nemških zahtevah

Rim, 21. okt. s. Z angleške in ameriške strani neprenehoma prihajajo poskusi za motenje trdne zveze med Italijo in Nemčijo. Zdaj širijo zlobne vesti zoper Italijo, zdaj pa zoper Nemčijo. Zadnji tak poskus je naredil ameriški državni podtajnik Long. Vsi ti poskusi so nesmiselni in se lomijo ob razumnosti nemškega ter italijanskega ljudstva, ki v neposrednem stiku s stvarnostjo dobro vesta, kako stvari stoje. Nemčija in Italija sta si od prvega boja pomagali, kar sta mogli in se skušali čim manj motiti. Obe vojni gospodarstvi sta se izpopolnjevali, kar je bilo mogoče in se bratsko pomagali, koder ni bilo mogoče. Geslo »Dva naroda, ena vojna« je bilo do skrajnosti uveljavljeno na vojaškem, političnem, diplomatičnem in gospodarskem področju z najbolj brezpogojno stvarnostjo in brez najmanjšega pridržka. V vojaškem pogledu vodi Nemčijo in Italijo misel, da je vsak udarec, ki ga je katera izmed obeh držav dala skupnemu sovražniku, bil dan tudi od druge države. Italijanski vojaki so se žilavo borili v najhujših okoliščinah po Abesiniji, Albaniji, in Libiji. Vedeli so, da se bore za Italijo in za svojega nemškega zaveznika. Prav tako so tudi mogočne nemške vojske v boju po Balkanu in v Rusiji vedele, da se bore za Nemčijo in za prijateljsko Italijo. Angleška in ameriška podtikavanja kažejo samo, da Angleži pozabljajo, da so italijanske oborožene sile in nemške oborožene sile, sile ene idealne revolucije. Kjerkoli ta revolucija zmaguje, tam zmagujeta obe državi, ki s svojimi združenimi zastavami predstavljata novo politično in socialno miselnost.

Berlin, 21. oktobra. s. Na včerajšnji seji zastopnikov tujega tiska v nemškem zunanjem ministrstvu so z odločnimi besedami bile obsojene izjave ameriškega državnega podtajnika Longa. Ta je trdil, da je Hitler zahteval od Mussolinija, naj mu da na razpolago novih milijon mož, in sicer 660.000 mož za nadomestitev nemških sil v Franciji in Srbiji, ostalo pa za vzhodno bojišče. Long je dejal, da misli Hitler s tem vsaj malo zamašiti strahotne luknje, ki so mu jih povzročile sovjetske vojske, hkratu pa oslabiti italijansko vojno silo v toliko, da bi Italija ne bila več sposobna odbijati nove nemške zahteve in bi bila na milost in nemilost izročena Berlinu.

Na nemškem pristojnem mestu pripominjajo, da pomeni ta izjava nesramno spletko brez primere. Cilj te spletke je čez vse jasen. Z njo skušajo vzbuditi kruto sumnjo, da bi bila Nemčija pripravljena izdati in zabosti v hrbet lastnega prijatelja in zaveznika. V vsej nemški zgodovini pa ga ni primera, ki bi tudi le od daleč mogel opravičevati samo misel, da bi bili Nemci sposobni take nesramnosti in zahrbtnosti. Vse drugače je seveda z Anglijo.

Visoki zastopnik nemškega zunanjega ministrstva je porabil to priliko, da je izrekel občudovanje za italijanske vojake, ki se povsod bore z velikim junaštvom. Dejal je, da se mora svet prikloniti pred vojaki, kakor so tisti, ki jim v Gondarju uspeva, da v zares neverjetnih okoliščinah kljubujejo premočnim nasprotnim silam in so odločeni biti se do zadnjega.

Nemški minister za gospodarstvo, častni doktor rimskega vseučilišča, je govoril:

Gospodarska obnovitev Evrope po besedah dr. Funka

»Končne zmage ne bo mogoče iztrgati, naj se zgodi, kar hoče«

Rim, 21. oktobra. s. Včeraj so nemškemu ministru za gospodarstvo dr. Funku na rimskem vseučilišču slovesno izročili diplomo za častnega doktorja v gospodarskih in trgovskih vedah. Slovesnosti se je udeležilo veliko dostojanstvenikov in odličnega občinstva. Prisotna sta bila ministra Bottai in Riccardi ter podtajnik stranke.

Ob začetku slovesnosti je spregovoril rektor de Franciscis, ki je dejal, da podeluje rimsko vseučilišče častni doktorat nemškemu ministru zaradi tega, ker je pred vojno in med vojno znal iz domače gospodarske fronte ustvariti strahovito vojno orožje, ki globoko učinkuje na odpornost, napadalnost in na zmago Osi. Pri tem je pokazal izredne organizatorične sposobnosti, zaradi česar Nemčije tudi gospodarsko in niti v dolgem času ne bo mogoče premagati. Rimsko vseučilišče je s podelitvijo častnega doktorata hotelo počastiti vrednost in pomen obsežne ministrove delavnosti pri ustvarjanju novih podlag za evropsko gospodarstvo, gospodarstvo, ki tvori važno vez med obema prijateljskima in zavezniškima državama.

Za njim je povzel besedo minister dr. Funk, ki se je najprej zahvalil za sprejem v italijanski prestolnici. Namen njegovega obiska je bil poglobiti tovariške vezi ter izmenjati misli o sedanjosti in bodočnosti z ministrom Riccardijem. Ta izmenjava se je začela oktobra 1940, pri čemer je prišlo do sporazuma o vseh temeljitih in posebnih vprašanjih. Zahvalil se je za podeljeno čast, v kateri vidi priznanje italijanskega ljudstva Hitlerju in nemškemu narodu ter priznanje za zasluge, ki jih ima nemško gospodarstvo za končno zmago. Zatem je nadaljeval:

»Nemško gospodarstvo se ravna po spreminjajočih se trenutnih zahtevah. Če pri vodstvu gospodarstva ni zadosti naglosti in odločnosti za izvajanje ukrepov potrebnih tu in tam v gospodarstvu, pomeni to pogosto izgubo bitke.

V naših dveh državah imata za nalogo in odločno nastopanje v prvi vrsti zaslugo dva človeka, ki sta s svojo genialnostjo in daljnovidnostjo dala državni ureditvi tisto obliko, ki edina jamči za urejanje vseh narodnih sil. Zato je tudi zdaj in na tem kraju dolžnost, da se najprej spomnimo njiju z globoko hvaležnostjo. Tisto, kar je vaš veliki Duce, Benito Mussolini, storil za mogočni razvoj italijanskega imperija, je enako, kar je naš Führer storil za nemško ljudstvo. To je stvaritev, ki nima primere v zgodovini. Veličini obeh poglavarjev odgovarja veličastnost njunega političnega cilja, ki obsega preureditev in pomiritev evropske celine.

Za tem je minister Funk ostro prerešetal evropsko gospodarsko zgodovino zadnjih dvajset let kot posledico versailleske mirovne pogodbe, ki je nemški in italijanski narod ovirala pri zdravem gospodarskem razvoju in dvigu. Cilj Nemčije in Italije pa je združena Evropa, ki bo temeljila na socialni pravičnosti in na kulturnem razvoju. Nemčija in Italija imata voljo in moč, da vodita Evropo po tej poti.

Italiji bo pripadla posebna naloga, da uvede zdrav in nov politični ter gospodarski red v svojem naravnem življenjskem prostoru: v Sredozemlju. Nobena druga država ni zato bolj poklicana, bodisi po legi, veličini in organizatoričnih sposobnostih. Sredozemlje je naravni most med Evropo, Afriko in Prednjo Azijo. Zato lahko služi kot posrednik za mogočno izmenjavo blaga med temi celinami.

Svobodno svetovno gospodarstvo, za katero se baje bore sovražniki, kot za svoj glavni vojni cilj, je uničila prav valutna in carinska politika zmagovalk iz prejšnje vojne, ki so hotele za vedno razdeliti svet v bogate in v beraške države.

Obnovitev mednarodnih gospodarskih odnošajev po sedanji vojni bo mogoča le, če se brezpogojno izključijo liberalni trgovski in gospodarski načini. Namesto njih pa bodo nastopili načini avtoritarnih držav, ki so se med gospodarskim propadom izkazale kot edine nosilke reda v mednarodnih odnošajih.

Po izgonu Anglije z evropske celine, je združena gospodarska sila držav Osi postala podpora gospodarstev vseh evropskih držav. Cilj evropskega gospodarskega sodelovanja je predvsem gospodarska neodvisnost evropskega prostora ter izključitev preveč izrazite mednarodne razpodelitve dela. Ta razpodelitev namreč ne vpošteva političnih in gospodarskih potreb raznih narodov. S tem ne misli Nemčija na pretirano avtarkijo, zakaj polaga veliko važnosti na izmenjavo s čezmorskimi državami. — Združene države so na primer že jasno pokazale svojo dobaviteljsko zmogljivost. Različni gospodarski ustroj posameznih držav ni ovira za bodočo cvetočo mednarodno trgovino, zakaj tudi Anglija in Združene države, ki se baje borita za svobodno gospodarstvo, vedno bolj prehajata k temu, da država vodi njuno notranje in zunanje gospodarstvo.

Za mednarodne denarne odnošaje mora veljati načelo o zdravem denarju in zdravem gospodarstvu. Od svetovne gospodarske krize dalje je propadel sistem zlate podlage in nastopila je sedanja denarna zmeda. Nemčija pa zavrača vsako misel, da bi opustila svoje gospodarstvo in spet postala plen sistema zlate podlage. Zaradi vojne je spremenila dosedanji dvostranski kliring v večstranski. Zaradi tega je meddržavno plačevanje v Evropi neovirano in posluje brez motenj, čeprav nasprotniki trdijo, da sistem kliringov ovira vsak nov gospodarski red in urejeno mednarodno plačevanje.

Nadaljevanje na 2. strani.

Italijanski ekspedicijski zbor junaško naskakuje važen cilj na ruskem bojišču

Na vozilih ali peš — toda vedno le naprej!

Vzhodno bojišče, 21. okt. s. Posebni dopisnik agencije Stefani poroča: Italijanske čete prodirajo dalje in napadajo važno industrijsko središče, ki je tudi v vojaškem in političnem pogledu postojanka izrednega pomena. Italijanska vojska napreduje kljub vremenskim težavam in kljub slabim cestam. Te težave postajajo vedno večje. Italijanski ekspedicijski zbor je pred tem, da izvede občudovanja vredna dejanja. Naši vojaki dajejo dokaz, ki nima primere, o svoji trdni volji, premagati tudi te težave in poraziti sovražnika, ki se zdaj še srditejše upira, kakor pa se je v preteklih dneh. Kljub takšnim oviram pa se prodiranje ni ustavljalo in naši oddelki so nadaljevali tudi v pretekli noči svoje prodiranje proti določenim ciljem ter so napadali in premagali nasprotnikove sile, ki so nanje naleteli. Več oddelkov je moralo zapustiti motorna vozila in nadaljevati pot peš. Izvedli so tako utrudljive pohode ter istočasno preprečili vse sovražnikove poskuse, ustaviti prodiranje. V srditih spopadih so naši pehotni oddelki prizadejali najhujše izgube rdeči vojski, katere oddelki so bili v premoči, ter jo prisiliti spričo naših napadov zapustiti bojišče. Enako nezadržen je bil pohod enega naših hitrih oddelkov, ki je prav tako vzdržal enako srdite in zmagonosne boje.

V zadnjih dneh je bilo ujetih mnogo sovjetskih vojakov, motornih vozil in drugih vojaških potrebščin. Po zaslugi vrlega vedenja naših vojakov in po zaslugi njihovih naporov je bilo možno polastiti se vseh ciljev. Nadaljuje se zdaj pohod še proti drugim. Že več dni je tudi poveljstvo ekspedicijskega zbora in vsa poveljstva podrejenih oddelkov na pohodu in živi življenje vojakov iz prve bojne črte. Tako vzdržuje vedno tesnejše in neposredne vezi s poveljstvi drugih prodirajočih oddelkov. Volja našega moštva do zmage je tako neomajna, da jih danes ne more ustaviti nobena stvar več. Kar je bilo dozdaj ustvarjenega, dovoljuje trditev, da bodo kljub oviram vojaške operacije, ki so bile zaupane našemu ekspedicijskemu zboru, potekale zmagovito dalje.

Hitlerjev glavni stan, 21. oktobra. Nemško vrhovno poveljstvo objavlja naslednje uradno vojno poročilo:

Na južnem delu vzhodnega bojišča prodirajo naprej nemške, italijanske, madžarske in slovaške divizije nezadržno proti industrijskemu območju ob Doncu. Tudi na ostalih odsekih potekajo boji uspešno. Na vsem vzhodnem bojišču je letalstvo uspešno napadalo železniške proge in prometne zveze.

Berlin, 21. okt. s. Pri očiščevanju odseka vzhodno od Brjanska, ki so ga zapustile sovjetske čete, je nemška pehota vdrla v zimska sovjetska zatočišča, ki so bila zgrajena na povelje generala Timošenka v zadnjih tednih. Zavetišča so bila obdana z debelimi hlodi, ki gledajo iz zemlje samo za tretjino svoje dolžine. Opremljena so ta zakloništča s pečmi, skromnimi ležišči in podobnim. Velika so toliko, da najde v enem takšnem podzemskem prostoru zavetišče tudi cela četa.

Ruski vojaki, ki so bili na tem odseku zajeti, so povedali, da se Rusi pripravljajo za zimsko vojskovanje, kajti — tako zagotavljajo politični komisarji in boljševiški častniki — Nemci ne bodo mogli prodreti tako daleč na sovjetsko ozemlje.

Vesti 21. oktobra

Pariške oblasti so prijele novih 12 oseb, ki so v zvezi s tajnimi tiskarnami v pariških predmestjih.

Položaj v Perziji se slabša, pravijo poročila iz Lisbone. V Kurdistanu so uporniki zasedli več krajev.

V Sofijo bo prispel te dni nemški finančni minister Schwering von Krosigk.

Angleški državni podtajnik za zunanje zadeve je izjavil, da so Zvezo narodov iz Ženeve preselili onstran morja in da je v Ženevi ostalo samo nekaj opazovalnih uradov. Gospodarski in finančni odsek sta v Ameriki, blagajna pa je še v Londonu. Urad za cpij je v Washingtonu. Mednarodni urad za delo pa je v Kanadi.

Predsednik srbske vlade, general Nedič, je izdal razglas, v katerem javlja prebivalstvu, da je vlada napovedala odločen boj vsem, ki motijo javni red. Z razglasom vabi prebivalstvo, da podpira oblast.

Po novi slovaški ustavi bo ostal sedanji parlament še naprej. Prazna mesta bodo izpolnjena z odlokom predsednika republike. Ti ukrepi pomenijo, da na Slovaškem ne bo več parlamentarnih volitev.

Bolgarski kralj Boris je sprejel v avdienco ministrskega predsednika Filova, ki mu je poročal o svojem potovanju na Madžarsko.

Po govoru novega japonskega ministrskega predsednika, generala Toja, je treba upati, da bodo države, katerih koristi leže v japonskem političnem področju, končno razumele, da je obsojen na neuspeh sleherni poskus, ki bi hotel Japonsko ovirati pri dosegi lastnih ciljev. Japonska bo svoj narodni program uresničila, čeprav ne misli nikogar napadati ali osvajati, pišejo japonski listi z ozirom na omenjeni govor.

Cenzura nad vso pošto je uvedena na Japonskem od včeraj. Vsa pisma je treba oddajati odprta.

Novi švedski proračun določa med drugim nakup 800.000 pušk in plinskih mask za vojne prostovoljce. Vsebuje tudi kredite za preureditev več vojnih ladij.

Nemškemu ministru za gospodarstvo dr. Funku je guverner Italijanske banke včeraj priredil slovesno kosilo, zvečer pa je bila pojedina na nemškem poslaništvu v Rimu.

Razprava proti angleškim in srbskim vohunom v Sofiji

Sofija, 21. oktobra. s. Včeraj je bila pred vojaškim sodiščem v Sofiji končana razprava proti članom revolucionarne in vohunske organizacije, ki sta jo v Bolgariji ustanovili v začetku letošnjega leta angleško in srbsko poslaništvo. Od 35 obtožencev sta dva Angleža, bivši polkovnik Ross in podnačelnik tiskovnega urada na bivšem angleškem poslaništvu v Sofiji, Davis. Dalje sta med njimi dva Srba, od katerih je bil eden uslužben na jugoslovanskem poslaništvu, dalje nekaj Rusov in številni Bolgari, med njimi zelo znani agitator Jurij Dimitrov. Člani te organizacije odgovarjajo tudi za razna sabotažna dejanja, ki so jih zagrešili na bolgarskem ozemlju po točnih navodilih, ki so jim jih dali angleški in srbski diplomati v Sofiji. Končni namen te organizacije je bil izvesti državni udar, po katerem naj bi prevzel vso oblast Dimitrov, in bi se tako preprečilo nadaljnje sodelovanje med Bolgarijo in državama Osi. Državni tožilec je za vse obtožence zahteval smrtno kazen. Včeraj popoldne se je tudi že začelo zasliševanje obtožencev.

Švedska policija je ugotovila, da je bivši evropski boksarski prvak Jon Anderson vodil vohunsko organizacijo na škodo Švedske.

Angleške oblasti v Singapooreju so izdale vse potrebne ukrepe za izselitev civilnega prebivalstva iz obrežnih predelov na vzhodu in na zahodu trdnjave.

Japonsko diplomatsko zastopstvo iz Moskve potuje v mesto Kujbišev, kamor so odšla najbrž tudi druga tuja poslaništva.

Predsednik turške republike Ismet Ineni je včeraj obiskal novo pokrajino Hatay (Alexandrette), prvič kar so ti kraji priključeni Turčiji. Predsednik je bil povsod sprejet z velikimi slovesnostmi.

Vsesvetska akcija tudi letos

Ljubljana, 20. oktobra

Še nekaj dni, pa bodo Vsi sveti. Spet bodo zagorele na grobovih svečke, spet bodo svojci, prijatelji in znanci okrasili grobove svojih dragih. Misli bodo te dni za nekaj časa še bolj pri tistih, katerih ni več med nami.

Kakor že nekaj let sem, tako bo tudi letos mestna občina izvedla vsesvetsko akcijo. V ta namen je socialni urad za včeraj popoldne ob 17 sklical sestanek vseh tistih, ki so dozdaj sodelovali pri tej človekoljubni akciji. Prišli so številni predstavniki raznih karitativnih društev, da se skupaj z mestnim odborom socialnega urada pomenijo o letošnji vsesvetski akciji.

Razgovor je začel podžupan dr. Ravnikar, ki je na kratko omenil, zakaj je bil sklican sestanek. Podrobnejše poročilo pa je podal referent socialnega urada dr. Mrak. Iz njegovega točnega poročila posnemamo. da je lanska **vsesvetska akcija vrgla skupaj čez 100.000 din čistega dobička.** Iz lanske zaloge je ostalo 1186 malih sveč, nadalje 6 velikih sveč po 1 kg, nekaj več kakor 150 m svilenih belozelenih trakov. Vse to je torej lansko leto ostalo za letos. Letošnja vsesvetska akcija pa stoji pred težkimi nalogami in socialni odbor mestne občine, je bil v dvomih ali naj sploh izvede letos to akcijo. V ta namen je hotel zvedeti tudi mnenje predstavnikov drugih društev.

Sveč letos ne bo mogoče dobiti, kajti surovin za njih izdelavo primanjkuje. Prav tako je nemogoče dobiti svilene trakove, s katerimi bi okrasili vence, kot so to bili okrašeni vsa leta dozdaj. Navzoči so bili zaradi tega mnenja, naj se poveča število vencev, pri katerih pa naj se uporabi lanski preostanek svilnatih trakov, ostale vence pa naj krase trakovi iz papirja. Socialni urad mestne občine je navzočim predlagal, naj bo letos na razpolago ostanek lanskih sveč, ki naj bi jih prodajali po 20 lir, večje sveče pa po 50 lir. Velikih vencev naj bi naredili 150, ki bi bili naprodaj po 50 lir, manjših vencev pa 600 po 20 lir. Skupaj naj bi vse to vrglo mestni občini okrog 20.000 lir. Izdelavo vencev se je zavlekla dlje, kakor druga leta, kajti šele zadnji četrtek je tudi **Visoki Komisariat dovolil vsakoletno vsesvetsko akcijo.**

Kakor druga leta, bodo tudi letos vence izdelali kmetje iz Iške vasi. Od velikega venca bodo dobili 5 in pol lire, za manjšega pa 3 in pol lire. Ker je rok za izdelavo vencev kratek, bodo morali izdelovalci zelo pohiteti. Malo na tesno bo šlo tudi z žico, ki se je tudi precej porabi. Venci bodo morali biti izgotovljeni do 28. t. m. Vencev mestni tržni organi ne bodo zatrošarinili. **Letošnja pisarna vsesvetske akcije bo v velesejmskih prostorih.** Tudi skladišče bo na Velesejmu. Tovorni avto bo letos na razpolago za razvažanje vencev. Vse te predloge je dal dr. Mrak navzočim v pretres. Razvila se je živahna debata.

Nazadnje so sklenili takole: **število malih vencev se je povečalo za 400, t. j. na 1000, cena bo ostala; 100 bo velikih vencev, ki bodo po sto lir, velike sveče bodo po sto lir, manjše pa po 20 lir.** Število vencev se je povečalo zaradi tega, ker letos ne bo mogoče kupovati sveč, pa tudi cvetje in rože bodo drage. Letos bodo prodajali vence mestne občine samo pri Sv. Križu, Sv. Krištofu in na viškem pokopališču. Ne bodo pa prodajali v Dravljah in v Štepanji vasi, kajti ti dve stojnici vse dozdaj nista kaj prida prodali. Pri raznašanju vencev bodo letos pomagali številni begunci, ki so se zatekli v Ljubljano. Plačani bodo na uro po 2 in pol lire. Tako bo vsesvetska akcija združila koristno z dobrim. Letos bo mestna občina opustila nabiranje darov in prodajo vencev po mestnih uradih, kajti uradniški stan le težko zmaguje še druge dajatve. Vence bodo začeli prodajati že v petek, prodajali pa jih bodo še v soboto in nedeljo.

Socialni urad mestne občine je prepričan, da bo tudi letošnja vsesvetska akcija lepo uspela, saj je znano, da imajo Ljubljančani dobro srce in da globoko spoštujejo spomin svojih rajnih, ki naj jih kot vsako leto dozdaj počaste z odkupom mestnih vencev.

Novice iz Države

Ljudsko gibanje v septembru. »Službeni list« prinaša naslednje podatke o ljudskem gibanju v Italiji: V mesecu septembru je bilo v Italiji 23.693 porok, živih otrok pa je bilo v istem mesecu rojenih 75.281. Umrlo je 44.319 ljudi. Iz tega se vidi, da je v letošnjem septembru bilo rojenih 30.962 otrok več kakor pa je ljudi v istem mesecu umrlo. V domovino se jih je v istem mesecu vrnilo 2880 več, kakor pa izselilo. Na dan 30. septembra je bilo v evropski Italiji, pri čemer niso vštete nove italijanske pokrajine, 45,303.000 ljudi.

Nov poštni sporazum med Italijo in Nemčijo. Za časa bivanja nemškega poštnega ministra Ohnesorgeja je bil v Rimu podpisan med Italijo in Nemčijo nov sporazum, po katerem naj bi se olajšale medsebojne poštne in brzojavne zveze med obema državama. Sporazum, ki bo začel veljati s 1. januarjem prihodnjega leta, določa med drugim tudi občutno znižanje poštnih tarif. Tako bo na primer na pismo treba po novem letu nalepiti znamko za 1 liro in ne več za 1.25 lir kot doslej, na dopisnico namesto 0.75 samo 0.50 lir, pri brzojavkah pa le 18.5 centezima namesto dosedanjih 21. Ti novi predpisi naj bi na ta način še bolj poglobili in olajšali medsebojni poštni promet.

S prižnice bodo oznanili, da je treba vrniti živilske karte. Kmetijski minister je — kakor poroča »La Corrispondenza« — poslal Zvezi duhovniških društev v Italiji pismo, v katerem omenja ministrski odlok, ki določa, da morajo tisti, ki imajo doma zadostne količine racioniranih živil, vrniti živilske karte občini. V pismu stoji med drugim: »Ker bodo kršitelji gornjih predpisov najstrožje kaznovani, smatra ministrstvo, ki se zaveda, da očetovska beseda duhovnikov mnogo zaleže, zlasti med podeželskim prebivalstvom, da bi bilo zelo koristno in tudi v interesu ljudstva, če bi duhovniki s prižnice opozorili ljudi, da je strogo zapovedano vsakomur, kdor ima že zadostne zaloge racioniranih živil, vrniti živilske izkaznice. Zato se omenjena Zveza naproša, naj opozori duhovništvo, da je potrebno ljudstvu to stvar razglasiti s prižnic, na pr. v obliki kakšne primerne okrožnice.«

Pridelek vina v Italiji. Med raznimi panogami gospodarstva je v Italiji vinogradništvo izredno važno in predstavlja kaj lep vir dohodkov, ki jih daje bodisi sveže grozdje, vino ali pa alkohol, ki služi kot pogonsko sredstvo. Po podatkih agencije Agit, je pridelek domačega vina v Italiji tudi v času slabe letine zadosti velik, da ne samo pokrije domače potrebe, pač pa da ga ostanejo znatne količine tudi za izvoz v druge države. Pred sedanjo vojno je šlo italijansko grozdje in vino tudi na onostranska morska tržišča. Za letos sicer še ni mogoče navesti točnih številk o pridelku vina, po vseh dosedanjih napovedih pa se lahko reče, da bodo pridelali nekaj milijonov hl vina več, kakor pa so ga lani, ko je bil pridelek v zadnjih desetletjih najmanjši. S posebnimi predpisi je tudi zagotovljena pravilna razdelitev vina med Vojsko in civilno prebivalstvo, obenem pa bo ostalo na razpolago zadosti vina tudi za izdelovanje alkohola, ki bo služil kot pogonsko sredstvo.

Zdravstveno nadzorstvo nad racioniranimi živili. Da se zagotovi čim strožje nadzorstvo glede kakovosti in užitnosti racioniranih živil, je generalno ravnateljstvo za prehrano odredilo, da morajo pokrajinski prehranjevalni uradi posvetiti vso skrb zlasti tistim živilom, ki se hitro pokvarijo. Vzorce takšnih vrst živil je treba zdravniško najstrožje preiskati. To službo morajo opraviti brezplačno pokrajinski zdravniki ali živinozdravniki.

Slikar, ki se ne spominja, kdo ga je ranil in kje. 49 letni slikar in arhitekt prof. Avgust Bulfa iz mesta Mondovi je te dni prišel v tamkajšnjo bolnišnico. Zdravnik ga je hitro preiskal in ugotovil, da ima mož vse polno poškodb po vsem telesu. Ta čudni ranjenec pa ni hotel ostati v bolnišnici, pač pa se je takoj po pregledu podal na svoj dom, kjer ga je kmalu obiskal nek drug zdravnik. Najzanimiveje pa je bilo pri tem možu to, da je popolnoma izgubil spomin. Ni vedel povedati, ali je sam kje tako nesrečno padel, da se je ves potolkel, ali pa ga je kdo napadel. Tudi se ne spominja, kje se mu je ta nesreča pripetila. To skušajo zdaj ugotoviti karabinerji.

Nove razprave o prekoračenju najvišjih cen

Cviček in dalmatinec — Pivo in meso — Toaletno milo

Ljubljana, 21. oktobra

Kakor vsak teden so se tudi včeraj pričele nove razprave proti navijalcem cen tam v dvorani št. 79 na okrožnem sodišču. V prvi vrsti so bili obtoženi gostilničarji in mesarji. Prav živahne so bile razprave o sortiranih in tipiziranih vinih. Neki strokovnjak je obširno razlagal pomen »sortirano« in »tipizirano« vino. Zaradi prestopka glede prekoračenja cen vinu je vedno mnogo Dalmatincev pred sodnikom. Poprej Ljubljana nikdar ni poznala, niti ni vedela, da imamo tudi sortirana ali tipizirana dalmatinska vina, kajti takih vin je Dalmacija prav malo pošiljala k nam. Sedaj prihajajo obtoženi Dalmatinci na dan, da točijo po svojih vinotočih prava sortirana ali tipizirana vina, ki so primerno dražja kakor navadna dalmatinska vina. Posreči se jim, da dosežejo oprostilno sodbo.

Pred kazenskim sodnikom-poedincem se je med drugimi zagovarjal tudi Vinko M., ki ima svoj dalmatinski vinotoč tam na Trnovskem pristanu in ki je bil obtožen, da je 25. junija dopoldne prodajal belo dalmatinsko vino še po 7.60 lir liter, popoldne pa že po 10 lir. Gospod Vinko se je kaj nerodno zagovarjal in opravičeval. Skliceval se je tudi, da je bilo vino sortirano. Bil pa je zelo neroden, kajti navajal je, da je tisti dan prodajal le črno, fino vino, nazvano kuč in ga je moral zato dražje prodajati, ker ga je drago plačal. Sodnik mu je kratko posegel vmes: »Vedno izgovori na sortirana vina. Zadnjič se je primerilo, da je celo nekdo označil navaden cviček za sortirani burgundec.« Obtoženi Vinko je še ponavljal, da je bilo črno vino kuč. Sodnik: »Govorite o črnem vinu, faktura pa se glasi na belo. Res je pravi čudež, da postane pri vas iz belega vina črno.« Razprava je bila preložena, da sodnik zasliši še nekatere priče.

Zaradi piva biti obsojen je tudi hudo! To je izkusila mlada vdova Ivanka, ki je v svojem bufetu med poletno sezono prodajala pivo dražje, kakor je bila določena uradna cena. Tako je 12. avgusta prodajala malo pivo po 2 liri, namesto po 1.50, veliko pa po 3 lire, namesto po 2.60. Bila je po čl. 7 uredbe o cenah obsojena na 7 dni zapora, 200 lir denarne kazni in na 114 lir povprečnine.

Mladi mesar D. je bil že 2. oktobra obsojen na 7 dni zapora, 400 lir denarne kazni in na 114 lir povprečnine. Pa je včeraj prišel v drugič pred sodnika, obtožen, da je 17. in 24. maja prodajal goveje meso po mnogo višjih cenah, kakor je to določeval cenik. Obtoženec je zanikal, da bi bil prodajal meso po višjih cenah in se nikakor ne more spominjati na one osebe, ki jim je prodal meso po višjih cenah. Sodnik je zasliševal dve priči, ki sta potrdili, da sta pri njem kupili meso po 11.40 lir. Sodnik je upošteval prvo sodbo in je v novi sodbi mesarju določil primerno višjo kazen, namreč: **10 dni zapora, 700 lir denarne kazni ali nadaljnjih 31 dni zapora ter 114 lir povprečnine.** Mesar, ki ni drugače mnogo govoril, je kratko izjavil, da sodbe ne sprejme in da prijavlja priziv.

Neki trgovec je prodajal različno toaletno milo. Bil je ovaden, da je prodajal toaletno milo po previsokih cenah. Trgovec se je zagovarjal, da ono toaletno milo z znamko »Speick« ne spada med tipizirano milo, za katero je določena najvišja cena, marveč spada med prosto milo. Sodnik je zasliševal v zadevah mila strokovnjaka, ki je izjavil, da ni bila cena junija za tako toaletno milo previsoka, marveč primerna in da omenjeno toaletno milo ne spada med one vrste mila, za katere je določena najvišja cena. Trgovec je bil oproščen.

Mesarski pomočnik Lojze je bil ovaden, da je 12. julija zahteval za pol kg telečjega mesa kar 9.50 lir. Lojze je zanikal krivdo. Zaslišani sta bili dve priči, oče in njegova hčerka. Oče se je v izrazih lovil in ni znal nič konkretnega povedati. Tudi hčerka Julka ni mogla točno izpovedati, da bi bil obtoženec od nje zahteval za telečje meso 9.50 lir. Lojze je bil oproščen, ker je bil pred stojnico velik živžav in dekle je gotovo napačno razumelo mesarja.

Omejitev avtomobilskega prometa

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino

glede na komisariatske naredbe z dne 29. aprila 1941-XIX št. 13, 12. julija 1941-XIX št. 65 in 24. septembra 1941-XIX št. 111 in

na podstavi člena 3. kr. ukaza z dne 3. maja 1941-XIX št. 291.

odreja:

Člen 1. V naredbi št. 111 z dne 24. septembra 1941-XIX določeni rok veljavnosti posebnih prometnih dovolil za potniške avtomobile ter motorna kolesa brez prikolice in z njo, na bencinski pogon, se podaljšuje do 15. novembra 1941-XX.

Člen 2. Od 16. novembra 1941-XX dalje preneha z vsemi učinki veljavnost posebnih prometnih dovolil za potniške avtomobile z bencinskim pogonom, izvzemši za imetnike posebnih prometnih dovolil, glasečih se na:

1. Visoki komisariat,
2. državna, pokrajinska, občinska oblastva,
3. Nacionalno fašistično stranko,
4. škofe, upravitelje škofij,
5. sanitetne uradnike in pogodbeno sanitetno osebje,
6. inozemske časnikarje,
7. na avtoizvoščke in avtonajemščke, toda z omejitvijo na en potniški avtomobil za vsakega obratovalca.

Člen 3. Imetniki prometnih dovolil za potniške avtomobile na bencinski pogon, pripadajoči zgoraj navedenim kategorijam, morajo do vštetega 15. novembra 1941-XX prositi pri uradu za civilno motorizacijo Visokega komisariata za novo prometno dovolilo in nov spoznavni znak, in to ločeno za motorna vozila v zasebni uporabi in za motorna vozila v javni uporabi (avtoizvoščke in avtonajemščke).

Člen 4. Da bi smeli še po 15. novembru 1941-XX uporabljati vozila, morajo javne ustanove in zasebni imetniki prometnih dovolil za motorna kolesa brez prikolice in z njo do omenjenega dne pri uradu za civilno motorizacijo z redno obrazloženo prošnjo prositi za novo prometno dovolilo in ustrezni spoznavni znak.

Člen 5. Od 16. novembra 1941-XX dalje se imetnikom posebnih prometnih dovolil strogo prepoveduje s potniškimi avtomobili na bencinski pogon prevažati osebe svoje družine ali tuje osebe, če ni za to upravičenega službenega razloga.

Oblastva javne varnosti in organi, ki jim je poverjeno prometno nadzorstvo, bodo kar najstrože nadzorovali, da se preprečijo kršitve navedene prepovedi.

Kršiteljem se brezpogojno odvzame posebno prometno dovolilo in se bodo zanje uporabljale kazni, ki jih določa člen 7. naredbe št. 65 z dne 12. julija 1941-XIX.

Ljubljana, dne 14. oktobra 1941-XIX.

Visoki komisar
za Ljubljansko pokrajino:
Emilio Grazioli.

Ljubljanski »firbec«

Ljubljana, 21. oktobra.

Ob 11 dopoldne. Na Marijinem trgu. Ob robu ceste, ki vodi od Mayerjeve trgovine proti trgu, je nekaj gorelo. Da ste videli, koliko ljudi se je nabralo, ko da se je zgodilo kdovekaj. Pa je bilo samo tole: Neki fantiček se je peljal na kolesu, padel je in pri tem razbil steklenico, v kateri je bil bencin. Nesel ga je za svojega mojstra. Fantiček je bil zaradi tega zelo nesrečen, saj je sam videl, kako težko se v teh časih dobi ta draga tekočina. Samo stekleni drobci so ležali ob cesti. — Ni preteklo dolgo od tega, ko je potem neki gospod odvrgel cigaretni ogorek. V obcestnem robu razliti bencin se je seveda vnel in je gorel. Plamenčki so švigali v zrak. In samo te nedolžne plamenčke so gledali ljubljanski »firbci«. — Ljubljančani so pa res z malim zadovoljni: nedolžni plamenčki so jim že v veliko zabavo. Pa kaj hočemo, firbec je firbec.

Nadaljevanje s 1. strani.

Tudi pri obračunavanju s čezmorskimi državami zlato gotovo ne bo več važno, važne bodo pogodbe in ureditev odnošajev med izdelavo in prodajo ter med posameznimi gospodarskimi prostori. Zlato bo služilo samo kot plačilno sredstvo v prehodnih dobah. Kolikor bo zlata potrebno, pa ga Nemčija po začetku vojne nedvomno ima. »Naši državi bosta lahko branili novo Evropo pred slehernim napadom od koder koli. Naši sovražniki niso vpoštevali notranje trdnosti Osi in njene zunanje sile in so računali na šibkost našega gospodarstva, ki pa je v malo letih narodnega socializma ustvarilo veličastne reči, ker smo se zavedali, da gospodarska odvisnost predstavlja politično nevarnost.«

Tudi Italija je v gospodarskem obnavljanju dosegla veličastne uspehe, bodisi pri zboljševanju kmetijstva, bodisi v rudarstvu, v strojništvu, kemiji, elektriki ter zlasti v tekstilni industriji.

Zaradi živega sodelovanja in zaradi razvoja je politična os Rim-Berlin, postala tudi gospodarska os. Gospodarstvo obeh držav se medsebojno izpopolnjuje skoraj v celoti. Obseg trgovine se je v vojni skoraj potrojil, poboj malih držav, priveskov Anglije, je dal silam Osi v izkoriščanje tudi rudniška bogastva in delovno silo teh narodov. Tem se pridružujejo danes čez vse obsežna ozemlja Sovjetske Rusije, kjer se je gospodarstvo že začelo obnavljati.«

Zatem je minister Funk obsojal rusko gospodarsko organizacijo, katere namen, da je bil vedno vzdrževati nizko socialno in življenjsko raven. Boljševiško gospodarstvo je mrtva demokracija ne živ organizem, ker nobenemu voditelju posamezne gospodarske ustanove ni dana niti najmanjša svoboda v delu in odločanju.

»Nemčija se zaradi vojne v Rusiji ni oslabila, temveč je njena vojna sila znatno zrasla. Bodočnost pripada tistim narodom, ki znajo premagati pretekle napake in vse, kar se je iz njih rodilo. Če je Anglija upala na gospodarsko izčrpanje držav Osi, je to upanje danes enako ničli. Angleška blokada je zdaj končno zlomljena, čas je spremenil fronto: čim dalje traja vojna, tem šibkejša bo Anglija in tem močnejši bomo mi. Končna zmaga se je za mogočen kos približala z vsem, kar se je zadnje mesece zgodilo v vzhodnem evropskem prostoru. Danes vemo, da nam je ne bo mogoče iztrgati, pa naj se zgodi, kar hoče.«

J. N. VOLKHAMER

OSOJANI

ZGODOVINSKI ROMAN

80

Preden so se ločili, je še rekel Rembert Khevenhüllerju: »Ker si doslej tako dobro varoval samostan, ti zaščitništvo seveda odstopam tudi formalno in iz lastnega nagiba!«

Khevenhüller ponujanega zavetništva ni in ni hotel sprejeti, češ da njegov rod ni samogolten, in vse nadaljnje prigovarjanje je bilo zaman. Tako se je vrnil mir v tiho osojsko pogorje, medtem ko je drugod po Nemčiji še dolgo let divjala in pustošila vojska.

* * *

Ob povratku proti domu je opazil gospod Rembert med svojim spremstvom enega konja več. Pomignil je jezdecu, naj bi prišel bliže. Bil je pater Domicijan, mlad duhovnik, ki ga je poslal opat za njimi kot novega grajskega kaplana.

»Tu ob nas je vaše mesto!« je rekel Dietrichsteinec ter menil, da je opatu za toliko prijaznost spet veliko dolžan.

Prav posebno vesela je bila gospa Berthilda. Spet je imela vse kakor v prejšnjih časih in Adalbera dnevno pred očmi. Samo na Otona se ni smela spomniti. Molila je sicer zanj neprestano in v srcu še vedno upala, da se vrne. Oče pa ni več upal. Bil je skoraj prepričan, da ima le še Adalbera. Po njegovem vedenju je sodil, da ne misli več na duhovski poklic in da njegove zaobljube ne bo izpolnil, kar ga je žalostilo in ni zaradi tega pričakoval nič dobrega...

* * *

Takoj po prihodu obeh mladih gospodov so sporočili vojvodu, da se nahaja njegov sin na Dietrichsteinu, ter so vprašali, kam naj bi šel. Ker ni bilo znano, kje se mudi cesar, je moral sel dolgo izpraševati, preden je izvedel, da je dvor v Merseburgu in vojvoda tudi tam. Šele okoli božiča se je sel vrnil in z njim veliko spremstvo. Bilo je vojvodovo poslanstvo, ki naj bi takoj spremljalo Henrika v Merseburg, kamor naj pride z njim tudi Adalbero. Vojvoda je sporočil, da bo oba predstavil cesarju, kar bo, kakor upa, velikega pomena tudi za mladega gospoda z Dietrichsteina. Dvajset krepkih oboroženih vojščakov je bilo v poslanstvu, da bi gospoda varno potovala, in še štirje salzburški ujetniki, katere naj bi zamenjali v Saksenburgu z onimi štirimi hlapci, katerih še niso izpustili in ki naj bi šli potem z njimi. Otovorjen konj je prinesel za Henrika krasna oblačila in opremo z dragulji in denarjem, da bi mogel nastopiti na dvoru kot imenovani mejni grof. Adalberovi starši so tudi poskrbeli za vse, da bi njihov sin preveč ne zaostajal.

Med temi pripravami je prišel na sveti večer na grad neki mož v navadni kmečki obleki. Prosil je, da bi ga peljali k patru Domicijanu, kateremu bi rad voščil praznike in novo leto. Bil je patrov oče, ki mu je gospa odkazala posebno gostinjsko sobo. Na sveti večer je bilo v gradu vse tiho in nič niso večerjali, ker so se postili. Večina poslov je odšla k polnočnici v Feldkirchen, kamor se je na sveto jutro odpravljal z očetom tudi kaplan, da bi tam maševal. Na grajskem dvorišču so bili pripravljeni konji za gospodo, ki se je hotela udeležiti velike maše v Osojah. Oče je radoveden obstal in opazoval konje, ko sta prišla prva po stopnicah iz gradu Henrik in Adalbero.

»Ribič, ribič!« sta zaklicala, ko sta zagledala patrovega očeta.

»Tu je ribič, ki je naju prepeljal čez Dravo!« je še zaklical Adalbero staršem, ki so prišli za njima.

»Mož, vaš velik dolžnik sem,« je rekel gospod Rembert in dal ribiču roko.

»Nič, nič, gospod, samo da sta mlada gospoda srečno prišla domov!« je odgovoril ribič.

»Oče našega grajskega kaplana,« je rekla gospa Berthilda, »nam ni tujec. Vrnite se po maši k nam, da boste z nami kosili!« Poudarila je, da ni tujec, ker je bila tiste čase navada, da ob velikih praznikih niso vabili nikogar, razen o božiču tri reveže.

»Da se ne boste utrudili in da se boste lažje pravočasno vrnili, dobite tudi vi konja,« je odločil gospod Rembert in nato so odjezdili po različnih potih, a vsi enako veseli v cerkev...

Pri kosilu so sedeli ob gornjem koncu mize neki revež, njegova žena in med njima otročiček. Njim so prvim postregli in dobili so novo trpežno obleko in vsak trideset novčičev. Po kosilu so jim dali velik sveženj jedi s sabo za popotnjo. Ko se je tudi ribič po prazniškem obedu poslavljal, so ga Henrik, ki mu je poslani denar prišel ravno prav, še bolj pa Adalberovi starši bogato obdarili. Poslej bi bil lahko opustil ribištvo, če bi mu ne bilo po dolgih letih postalo kar potreba.

Ko je Adalbero čez tri dni odpotoval, je zadovoljstvo zaradi ribiču izkazane hvaležnosti le omililo nekoliko žalost, ki jo je oče prikrival, mati pa se je tolažila z upanjem, da čaka sina še sijajna prihodnost...

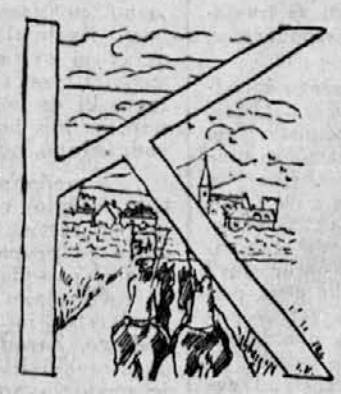

o sta prišla prijatelja Henrik in Adalbero v Merseburg, sta videla, da cesarjev dvor ni tako sijajen, kakor sta si ga predstavljala. Bil je večji vrvež kot pa dostojanstvo. Sprejemali so sle in jih odpravljali, knezi in vitezi, škofje in opati so prihajali in odhajali. Na dnevnem redu so bila tajna posvetovanja, zakaj izvedeli so, da pridobiva Rudolf, ki so ga bili postavili proti Henriku za kralja, vsak dan več pristašev in da bo ob nastopu boljšega letnega časa gotovo z veliko močjo udaril. Sam vojvoda Markvard večkrat ni mogel do cesarja in je bil zagrenjen.

Preteklo je že več tednov in še se je moral vojvoda truditi in si prizadevati, preden je dosegel, da so določili dan, ko lahko predstavi cesarju svojega sina in sina zaslužnega Dietrichsteinca.

Zanimiva in bogata je kočevska zemlja,

še zanimivejša pa je zgodovina ljudskega življenja — živahna kupčija, povečan rudniški obrat

Kočevje, oktobra.

Kočevska zemlja, ki je bila prej mnogim neznana in tuja, postaja vedno bolj in bolj domača in privlačna. Ta svet, ki so ga zanemarjali, odkriva z vsakim dnem v svojih temnih gozdovih, ki so posebno očarljivi v jesenskih barvah, lepoto in neizmerno bogastvo, ki je postalo danes vir dohodkov.

To jesen je kočevski svet obrnil nase še posebno pozornost. V kočevski okraj prihaja zadnje čase

mnogo nakupovalcev živil in lesa

tako, da je kupčija zelo živahna. Zlasti je oživela lesna industrija. Na kočevski železniški postaji nakladajo dan za dnem vagone lesa in drv, jabolk in krompirja. Mnogo jih je prihitelo celo iz Ljubljane. Od Kočevarjev so na primer kar »čez« célo njivo krompirja ali sadovnjak, poln jabolk, kupili, ki so cenejša, če jih kupec obere. Tako je prišel kg jabolk povprečno na liro. Kupčija je pred kratkim nekoliko zastala, nato pa neverjetno oživela.

Po okraju je

precej povpraševanja po delavcih,

ki jih potrebujejo rudniško podjetje, kamnolom in druga podjetja. Rudnik je zelo povečal svoj obrat, saj je bilo pred leti 70 delavcev, letos pa jih je že okrog 700. Namestitveni okrajni urad je iskal kar 120 delavcev — oglarjev celo za Sardinijo. Tekstilna industrija sicer nima posebnega prometa, vendar živi in daje vsaj nekaj delavcem kruha. Povečala se je tudi proizvodnja oglja in iz dneva v dan je za njim večje povpraševanje. Mesto, ki je bilo vedno bolj mrtvo, je zanimivo le v ulicah, kjer se zbira nadebudna organizirana mladina.

Bogata je ta zemlja, zanimiva, a še bolj čudovita je

zgodovina ljudskega življenja

na tem ozemlju.

Pred 600. leti se je prvič imenovalo krajevno ime te pokrajine. Kočevski Slovenec nam je pred 600 letnico priobčil prav zanimiv podlistek o zgodovini tega ozemlja.

Lastnik ozemlja od Ortneka do Kolpe je bil l. 1339. grof Oton Ortenburški, ki je imel grad blizu Špitala na Koroškem. Ta grof je imel pristavo v Mahovniku (Villa Mooswald) na Kočevskem. Ker je bilo tudi več ljudi, do župne cerkve v Ribnici pa 15 km daleč, je grof zaprosil oglejskega patriarha Bertranda za pravico, da bi smel ribniškemu župniku predlagati duhovnika, ki bi upravljal dušno pastirstvo v kapeli sv. Jerneja v Mahovniku in napraviti pokopališče pri tej kapeli. Patriarh je to dovolil 1. septembra 1339. Listina imenuje hram sv. Jerneja kapelo, kar je tedaj pomenilo toliko kot sedaj podružnica. Ker je stala tam podružnica, kdo ve od kdaj, je to dokaz, da so tam že bivali ljudje, ker bi sicer ne bilo cerkve. Ime Mooswald kaže, da je bil svet močviren. Ime so mu dali gotovo nemški grofovi uslužbenci.

Prvič ime Kočevje

Ime Kočevje s prikaže v zgodovini šele leta 1363. v listi patriarha Ludvika della Torre. V listini z dne 1. maja 1363 dovoljuje patriarh grofu, da sme predlagati duhovnike za cerkve na svojem ozemlju in sicer za: Kočevje, za Kostel, Poljane, Osilnico in Gotenico. Tu se torej Kočevje v listinah prvič imenuje. Patriarh poudarja, da se je naselila v teh krajih množica ljudi, ki so posekali gozdove in obdelali zemljo. To so bili novi naseljenci, večinoma Nemci.

Zgodovinarji pripovedujejo, da je divjala l. 1348. v Srednji Evropi

strašna kuga,

ki je morila ljudi, zlasti tam, kjer ni bilo dobre pitne vode, studencev. Kočevski svet pa je kraški v tem smislu, da vode ponikujejo in so studenci redki. Večina ljudi je bila navezana na vodo v potoku, Rinži imenovanem. Ob kugi so to vodo gotovo okužili in so mnogi zato umrli. Ostalo je le malo ljudi. Ker je bil zato ortenburški grof oškodovan na svojih dohodkih, je začel vabiti ljudi najprej doma na Koroškem in Tirolskem, pozneje tudi drugje, naj pridejo na Kočevsko. Prosil je tudi cesarja Karla IV., naj mu pošlje naselnike. Ta mu je res poslal

300 družin iz Frankovske dežele in Turingije.

Ti naselniki, razen morda koroških, so bili Nemci, ki so se v l. 1349—1363 tu naselili. Dobili so še tu nekaj prvotnih prebivalcev in izvedeli od njih krajevna imena. Naši so gotovo tudi še nekaj koč prejšnjih umrlih stanovalcev. Blizu Stare cerkve so opazili vas, ki je bržkone imela še mnogo ljudi iz prejšnje dobe. Zato so vas imenovali Windischdorf, t. z. Slovensko vas. Teh ljudi ni pobrala kuga, ker je tu izvrsten studenec »Na rebri«.

Zgodovinarji in jezikoslovci menijo, da so se naseljenci začeli imenovati po glavnem kraju naselitve — po Kočevju.

Živilske nakaznice za november

Ljubljana, 21. okt.

Informirali smo se na pristojnem mestu in smo dobili sledeča pojasnila o ureditvi izdajanja živilskih nakaznic po novih določilih.

1. Navadna — rumena — živilska nakaznica pripada vsem osebam obojega spola, ki ne opravljajo nobenih fizično težkih in napornejših del. Semkaj spadajo v glavnem osebe, ki so zaposlene po uradih in pisarnah in podobno, vsi otroci, šolarji, dijaki, gospodinje, ki imajo služkinje, zasebniki, trgovci ter obrtniki, ki osebno redno ne opravljajo dela v svoji obrti.

2. Posebna — rdeča — živilska nakaznica (za ročne delavce) pripada vsem osebam obojega spola, **ki se preživljajo od svojega ročnega dela.** Sem spadajo hlapci, dekle, gospodinjske pomočnice, gospodinje brez služkinje, sluge, v splošnem vsi sezonski delavci, poljski delavci za časa trajanja poljskih del, vrtnarji, cestarji, cestni pometači, obrtniki, ki osebno opravljajo svoja obrtniška dela, čevljarji, mizarji in žagarji na stroj, dimnikarji, kleparji, ključavničarji, pleskarji in sobo-slikarji, šoferji osebnih avtomobilov, trgovsko pomožno osebje, grafičarji razen črkostavcev, vse osebe, ki vršijo nočno službbo vsaj dvakrat tedensko ali osemkrat mesečno (policijski, železniški in poštni nameščenci), stalni nočni, poljski in gozdni čuvaji itd.

3. Posebna — zelena — živilska nakaznica (za težke delavce) pripada samo osebam **moškega spola,** ki redno opravljajo tako fizično delo, ki zahteva znatno več porabe telesne moči kot navadno delo. Po predpisih pa ni težki delavec oni, ki opravlja težko delo samo začasno ali le par ur dnevno ali samo nekaj dni. Brezposelni in tisti, ki zaradi sezonskega značaja dela, vrste poklica ali kakor koli drugače ne opravljajo več težkih del, niso težki delavci.

Na splošno se smatrajo za težke delavce vsi tisti moški, ki se redno osebno bavijo s prevozništvom ali raznašanjem, nakladanjem ali skladanjem težkega materiala ali predmetov ter napornimi očiščevalnimi deli. Sem spadajo tudi poštni in pismonoše (raznašalci pošte in brzojavk).

Posebej pa se smatrajo za težke delavce v raznih panogah industrije: drvarji in ročni žagarji, delavstvo zaposleno v lesni industriji, pri žagah, pri ročni in strojni obdelavi lesa; delavstvo, zaposleno v gradbeni industriji (zidarji, tesarji, krovci, kopači in tlačilci terena, podajači, minerji, železarji itd.); rudarji in delavstvo, zaposleno v rudarski industriji v rovih in na prostem; delavstvo pri pečeh in obdelavah s trajnim ognjem v kovinarski industriji in mehaniki (kovači, kurjači in strojniki pri parnih strojih); premogarji; delavstvo, zaposleno v železniških, tramvajskih in avtomobilskih delavnicah in na progah; vlakovodje in strojevodje pri železnici, tramvajski vozniki; šoferji tovornih avtomobilov in avtobusov; železniški, tramvajski in avtobusni sprevodniki; delavstvo v plinarnah, elektrarnah in vodovodih ter pri edinicah za vzdrževanje in napeljavo elektrike, plina in vode; delavstvo zaposleno v papirni, kemični, cementni, opekarski, keramični, steklarski in emajlni industriji; delavstvo, zaposleno v strojarnah in tovarnah raznih industrijskih izdelkov, v kamnosekih, kamnolomih in gramoznih jamah, hladilnicah (industrija živil in pijač), v mlinih, v luščilnicah riža, klavci, gnetilci testa, črkostavci in linotipisti, delavstvo v službi pri industrijskih strojih in napravah, dezinfektorji; organi finančne kontrole, orožniki in policijski stražniki, ki vršijo terensko službo.

Zaradi olajšanja dela preskrbovalnim uradom in čim pravičnejše razdelitve živilskih nakaznic, morajo napraviti podjetja, ki zaposlujejo težke delavce, **takoj za vsako občino poseben seznam svojih težkih delavcev,** ki stanujejo na področju dotične občine (podobno, kot so bile »prijave težkih delavcev« za september in oktober). V seznam morajo podjetja vpisati priimek, ime in očetovo ime delavca, rojstno leto in kraj, bivališče, natančen opis dela, ki ga opravlja ali poklic, ter trgovca, pri katerem prejema nakaznice za racionirana živila. **Te sezname morajo podjetja poslati takoj posameznim občinam.**

Enako morajo napraviti »sezname uslužbencev v nočni službi« za prejem rdeče nakaznice in posebej »sezname uslužbencev v terenski službi« (orožnikov, policijskih stražnikov in organov finančne kontrole) za prejem zelenih nakaznic pristojna železniška, poštna, policijska in upravna oblastva, ter jih takoj dostaviti pristojni občini.

Kakor je razvidno iz prednjih pojasnil, se je držal »Prevod« pri odmeri obrokov živil in razvrstitvi upravičencev načela, da naj večji obrok prejme tisti, ki dela več in težje. Posebna pozornost pa je obrnjena težkim delavcem, katerim je povečan obrok kruha, oziroma moke, riža in testenin. Upamo, da bo videlo delavstvo v tej gesti preskrbovalnih faktorjev ves trud in vso skrb za delavstvo in da bo znalo to tudi pravilno ceniti.

Novice iz Ribnice

V trafiki Miheliž lahko kupite drugo knjigo »Slovenčevih knjižic« »Marianna Sirca«, krasno povest iz sardinskih gora o ljubezni premožne deklice in razbojnika. Cena knjigi le 5 lir. — Tu lahko kupite tudi vsak dan »Slovenca« in »Slovenca«.

Novo mesto

Z novomeške gimnazije. Letos se je na novomeško gimnazijo vpisalo 617 učencev, 104 več nego lansko leto. Od novo došlih učencev jih je 53 takih, ki so prišli z ozemlja izven Ljubljanske pokrajine. Med učenci se zelo občuti pomanjkanje učnih knjig in tukajšnje Podporno društvo za dijake ima obilno prošenj za knjige iz podporne zaloge. Od učencev, ki so prišli predvsem s Štajerskega, pa tudi od drugod, ni skoraj nihče rešil niti ene učne knjige. Poslabšale so se tudi življenjske razmere večine staršev, ki imajo otroke v šoli. Novih učnih knjig je pa treba letos toliko nabaviti kakor menda še nikoli ne. Da bi se vsaj nekoliko odpomoglo pomanjkanju učnih knjig med učenci, je Podporno društvo te dni razposlalo dobrim srcem mnogo prošenj za prispevke. V kolikor moremo sklepati po prvih odzivih, se je novomeško občinstvo toplo zavzelo za svoje dijaštvo in je akcijo radodarno podprlo.

Športne vesti

Nedeljski rezultati nogometnih tekem za italijanski pokal: Juventus : Genova 2 : 1, Bologna : Livorno 4 : 2, Venezia : Pisa 4 : 0, Padova : Brescia 3 : 2, Modena : Atalanta 3 : 1, Novara : Spezia 2 : 1. V prijateljski tekmi pa je premagala Ambrosiana Ligurio s 4 : 2.

V zadnji letošnji krožni vožnji po Lombardiji, ki je imela začetek in konec v Milanu, je zmagal na progi, ki je bila dolga 217 km, Mario Ricci v času 6 ur, 26 minut in 41 sekund. Drugi je bil Cinelli, tretji Bini, četrti Cavanasi. Coppi je bil šele šesti, lanski in predlanski zmagovalec Bartali pa je privozil na cilj šele deseti. zmagovalec je vozil povprečno 33.670 km na uro.

V treh vrstah...

Na Spodnjem Štajerskem je prepovedano vsako krošnjarjenje. Civilni komisarji pa lahko dajejo posebna dovoljenja za krošnjarjenje.

Mariborski politični komisar je naslovil na Mariborčane prošnjo, v kateri jih prosi, naj varčujejo z vodo.

Na velikih zemljevidih Evrope, ki so nabiti v vseh večjih krajih Štajerske, je mogoče natančno zasledovati vojno na Ruskem. Pred zemljevidi je vedno dosti ljudi.

V Braslovčah je bila te dni ustanovljena občinska hranilnica. Za predsednika je bil izvoljen kmetovalec Franc Štrubelj.

Odzdaj bodo v mariborskem policijskem ravnateljstvu kurili s centralno kurjavo. Primerne naprave za to kurjavo so te dni dokončali.

Kakor poročajo nemški listi manjka na Štajerskem najmanj 3880 učiteljev, ki bi zasedli prazna učiteljska mesta. Oblastva posvečajo učiteljskemu vprašanju veliko pozornost.

Skupina nacionalsocialistične ženske organizacije v Rimskih toplicah je zelo delavna in je dozdaj že nakuhala 300 kg marmelade za otroke, ki obiskujejo otroški vrtec.

Na Štajerskem je izšla določba, ki uvaja obvezen strokovni pouk, ki traja po 3 leta, za kmetovalce pa le dve leti.

Nemške oblasti ponovno svare Nemce, naj se ne selijo v Maribor, ker v mestu primanjkuje stanovanj.

Veliko žensko zborovanje za zimsko pomoč je bilo te dni na Bledu.

Na Bledu je bilo tudi zborovanje voditeljev Koroške zveze.

Na Gorenjskem je bilo te dni izvršenih 20 smrtnih obsodb. Smrtne kazni je podpisal načelnik civilne uprave za zasedeno ozemlje Kranjske in Koroške Kutschera. — Obsojenci so bili usmrčeni 16. oktobra.

Na Bledu je bilo te dni veliko zborovanje voditeljic narodnosocialistične ženske organizacije. Na dnevnem redu je bila razprava o delu v bližnji zimi. Zborovanje se je zaključilo z izletom v Bohinj.

Koledar

Danes, torek, 21. oktobra: Uršula, d. m.
Sreda, 22. oktobra: Kordula, d.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: mr. Sušnik, Marijin trg 5; mr. Kuralt, Gosposvetska cesta 10; mr. Bohinec ded., Cesta 29. oktobra 31.

Sporočite vprašanja, ki se nanašajo na rejo malih živali in na katere želite strokovni odgovor, ljubljanskemu društvu Mali gospodar, Gosposka ul. 4, ki bo priredilo na podlagi dospelih vprašanj zanimivo strokovno predavanje za vse rejce in druge interesente, ki se za rejo zanimajo. Vprašanja pošljite po pošti ali oddajte osebno v pisarni do konca oktobra. Poučite se o reji malih živali, da boste imeli želeni uspeh.

Ljubljansko gledališče

Drama — Začetek ob 18.15

Torek, 21. oktobra: »Nocoj bomo improvizirali.« Premiera. Red Premierski. — Začetek: 18.15. — Konec: 20.45.

Sreda, 22. oktobra: Dva bregova. Red Sreda. — Začetek: 18.15. — Konec: 20.30.

Opera — Začetek ob 17.30

Torek, 21. oktobra: »La Boheme.« Red B. — Začetek ob 18.15, konec ob 21.

Sreda, 22. oktobra: Aida. Red A. — Začetek. 17.30. — Konec: 21.

Nova pota odpira gledališču predstava »Nocoj bomo improvizirali«, ki jo je pripravil na novo angažirani režiser inž. Bojan Stupica. Glavni ženski vlogi bosta igrali: Severjeva in Gabrijelčičeva, glavni moški pa: Levar in Jan. Predstava se bistveno razlikuje od običajnega dramatskega sloga in sicer v zasnovi in izpeljavi dejanja. Bolj kot katera običajnih gledaliških predstav zavisi od režiserjeve domiselnosti in mu dopušča tudi največjo svobodo. Pričakovati smemo predstavo, ki bo dala pobudo za razmišljanje o bistvu dobrih in slabih strani commedie dell'arte, kajti ta predstava pomeni poskus povratka k improvizaciji. — Opozarjamo na premiero, ki bo v torek 21. t. m. ob 18.15 za red Premierski.

Leskovec, avtor drame iz beraškega življenja »Dva bregova«, je podal v svojem delu vzdušje beraških brlogov, okolja izgubljenih ljudi in mestnih beznic. Glavna nit v dejanju je hrepenenje dekleta Rone po boljšem in lepšem življenju. V glavnih vlogah: Severjeva, Cesar, Gregorin, Jan, Nablocka in Milan Skrbinšek. Režiser: prof. Šest.

Puccinijeva opera »La Boheme« ima libreto posnet po slovitem Murgerjevem romanu »La vie de Boheme«. Slike iz življenja pariških bohemov so strnjene v celoto, ki jo oblikuje zelo čustveno dejanje in lepa lirična nastrojenja. Številni učinkoviti solistični napevi, dueti ter kvarteti so popularni in osvajajo s svojo melodioznostjo vedno znova.

CORA
TORINO • 1835
CORA - CORA
l'aperitivo di gusto moderno.
Si prende con selz.
aperitiv modernega okusa.
Pije se s sodavico.

LIQUORE LIKER
STREGA
TONICO DIGESTIVO
JE KREPČILEN IN VAM URAVNA PREBAVO

Naročite naš najcenejši popoldnevnik »Slovenski dom«!

Igor Zagrenjen: 43

Zavetje v pečevju

Kaj vse vidiš! Kaj vse vidiš!

Nič ni prida teh kmetov! Še zdaj ne, ko je stiska velika! Marsikateri privošči sosedu, da ga je zadelo tako hudo. Marsikateri mu privošči, da je prišel ob vse, da mu je pogorela domačija do tal, da je moral zbežati v hribe. »Prav mu je,« pravi, »zmerom je hotel več vedeti kakor jaz! Zdaj pa ima!« Vas privošči vasi, da jo je zadela nesreča. In če kdo od onih, ki so zbežali, do golega života osiromašeni, pride ob dom, ob ženo, ob otroke, obe vse, poči kakšnega Francoza, pravijo, da bi ti razbojniki že vsi vendar guznili, še nas bodo pripravili ob dom, še nas bodo pahnili v nesrečo! Drugega ne kakor nepotrebne sitnosti nam bodo nakopali! Če se nič ne zgodi, pa si zadovoljno manejo roke, vsi tam, kjer se jim kaj posebno hudega še ni zgodilo. Oja, ti Francozi, saj niso taki, kakor govore! Tako se zgovarjajo. Živino so nam pustili pri miru, dom tudi, in s polja smo lahko v miru pospravili, kar smo pridelali. Prav nič hudega nam ni. Prej se ti ljudje ne bi spremenili, preden ne bi imeli več kaj nesti v usta. Kakšni pa bi bili tedaj? Solze, jok in tarnanje — to bi bilo vse — jok nad svojo lastno revščino. Kaj jih brigajo drugi! To je samogoltna golazen, bahaška in prevzetna v dobrem, nevoščljiva in škodoželjna, dokler ji bijejo lepe urice — pa šemasta in pljunka vredna, kadar jo gorje zares popade!

In taka zalega ga je lahko tolkla in psovala vsak dan!

O ne, ljubčki moji, svinje stokrat preklete, zdaj so se vam pa zmešali računi!

Na nitki visite, s strahom, s škodoželjnostjo in cagavostjo vred!

Zdaj je prišla ura Podborškega Tinčka!

Ne samo zase, za vse tiste, ki so bili že takrat, ko so prišli na svet zaznamovani za vse življenje, tudi za vse tiste se lahko zdaj maščuje Podborški Tinček!

Saj se morda ne bi!

Ali mislite, da je kaj manj vreden kakor vi?

Stokrat več!

Boljše kakor vi ve, da so Francozi jezdeci, mi vsi skupaj pa konji. Stokrat boljše ve, da niso prišli blagoslavljat, ampak klet in razdirat, pa če jim sem pa tja teče še tak med z ust in če še tako raztresajo obljube.

Kako ga je že imelo, da bi se stisnil h komu in rekel: »Tudi jaz grem z vami tja gor v pečevje, če me hočete! Za kakšno reč vam bom že prav prišel!«

Samo kdo bi ga vzel?

»Glej, da se zgubiš, pokveka!« bi ga nagnali, pa se samo zmrdnili in ga še za mar ne vzeli.

Potem ti pa pride še Šetrajeva Jera!

»Kar k njim pojdi,« reče, »in jim povej, Francozom, kaj sem govorila!«

To mu je rekla.

No, če pa hočete tako, potem tudi prav! Dovolj daleč v kot ste me zbezali! Dalj ne morem.

Dobro! Grem pa k Francozom!

Ali zapomnili me boste! Zapomnili me boste! Jaz vam bom pokazal!

Nimam ne doma, ne prijateljev, ne dekleta, ne dobre besede, ne kruha, ne prijaznega pogleda! Kaj mi dom! Samo še Francozi so tu! K njim pojdem, potem se pa pripravite! Zdaj je vsega konec!

Tako sem napravil. O, marsikdo je od takrat že zajokal. Tole fletno puško so mi dali, kar jim prinesem, kar vroče požro. Zdaj vam bom pokazal, kaj je maščevanje!

Ohoho, lepa rajsa je že za zapahi!

Pa kako to dobro de, ko si človek ohladi jezo!

Kako sem mahal po Burgi! Vrag te vzemi, stara čarovnica, zakaj mi ponoči ne pustiš spati? Kar naprej zijaš vame s svojimi bedastimi očmi! Hudič babji, ko me tako milo gledaš, saj me ne pomiluješ zares, posmehuješ se mi! Zlodej, dobro da vem, kje sta te pokopala! Vso trugo ti bom razdejal in jo razmetal, potem se pa še naprej smej! Kar poskusi!

Pa ta ošabni Tone!

No, temu sem jo pa zagodel, če le kateremu!

Zdaj ima bisago! Zdaj pa ima bisago, pes!

Škoda, da nisem njega zadel! Ah, kaj! Nič ne de! Nemara da je še boljše, ko sem Lizo! Seveda, še boljše, huje sem ga zadel! Zdaj se bo šele zares lahko razjokal in se bo tudi imel za kaj!

To ti je bila dobra misel, da sem že tako zgodaj krenil! Presneto je bila to dobra misel!

Tako je! Bolj Toneta ne bi bil mogel zadeti kakor sem ga, ko sem mu izmaknil Lizo! Kaj če bi njega? Konec vsega skupaj in mir! Zdaj se bo pa cvelil, lep čas cvelil! Prav ti je, napuh!

Liza, ti se pa nikar preveč ne jezi name! Tebi nisem mislil škodovati, Toneta sem bil vzel na muho! Tonetu sem prizadejal bolečino, ko sem te mu iztrgal. Zdaj šele vidim, da sem napravil tako kakor bi se bil moral že skraja odločiti! Saj tebi itak ne more biti nič hudega! Gori si, pri Bogu, hudobnega srca nisi bila, to se je videlo že takrat, ko sem pri tebi poskušal srečo! Ti si me od vseh žensk še najbolj pohlevno odgnala. Pa tudi tako se ti ne more zdeti nápak! Kaj pa bi imela od tega, če bi še naprej garala od jutra do mraka? Tam gori pa lahko prekrižaš roke, nobenega dela ti ne bodo dali!

Tone, o seveda, Tone, tega sem pa zadel!

Zdaj se postavljaj, zdaj šopiri!

Če se boš z žalostjo, kar daj, ne veš, kako mi bo to všeč!

Vidiš, jaz se smejim, ti pa jokaš! Prav gotovo se zdaj cmeriš! Le daj! Ne veš, kako to dobro dé srcu! Mene vprašaj! Jaz bi ti že vedel povedati! Nisem zaman prejokal toliko noči, od majhnih nog naprej pa do zdaj! Koliko sem prejokal — pa mi je vselej odleglo, ko so se solze naveličale teči!

Te reči premišlja Podborški Tinček.

*

Tako vesel dan je vsenaokrog. Sonce sije svetlo in razsipno kakor poleti. Nebo je čisto plavo, gore krotke, stene polne sinjkastih senc. Kdaj pa kdaj se v kakšnem koncu gozdička oglasi celo kakšen ptič, čeprav je čas že pozen.

»Kaj pa, če Lize nisem zadel do smrti, če je samo ranjena in bo spet dobra?« se kar na lepem prestraši Podborški Tinček.

»Ah, nič zato! Prestrašil sem ga pa le in ga speljal, da se cveli, ko trepeta, da mu ne bi umrla! Saj je prav za prav tudi to zadosti dobro maščevanje!«

Tako se potolaži.

Pa ga spet prime togota. Druga misel mu šine v glavo.

»Ne, tako pa ne! Le počakaj, to ne bi bilo nič! Samo počakaj me! Še vse drugačno ti bom zagodel!« se zaroti.

Nato pa vstane in se krno spusti naprej dol.

Andrejčkov Jože:

Žalost in veselje

Roman v slikah

Risal Jože Beranek ═══ Besedilo priredil Mirko Javornik

115.

»O siromaka, kam sta zašla!« pravi menih. »Obrnila sta se ravno v nasprotno stran. Kje je že meja za vama. Še nekaj milj in pri morju bosta!«

116.

»Pri morju?« se je začudil Aleš. »Že, že mogoče, saj hodiva že dva dni noč in dan. Ves čas se mi je zdelo, da ne greva prav. Kaj nama je začeti?«

117.

»Počakajta do jutri,« pravi menih in sede k ognju, da bi se posušil. »Jutri vaju spremim do katerega mesta ob morju. Morda bomo našli kakšno ladjo, po suhem ne moreta domov.«

Ali more sonce spet zbrati izžarjeno toploto?

Vprašanje, ki je kljub številnim razlagam ostalo še vedno nerešeno

Uredništvu nekega lista je naročnik poslal vprašanje, ki bo gotovo zanimalo tudi naše bravce. Vprašal je, ali nima morda sonce moči spet zbrati vso energijo, ki jo je oddalo v vesoljstvo. Z drugimi besedami: ali more sonce dobiti spet nazaj vse, kar je izgubilo? Neizmerna zaloga sončne moči se po tem takem nikdar ne bi izčrpala, kajti vsa energija, ki se je raztresla v dolgih tisočletjih po vesoljstvu, bi se spet vrnila k svojemu izvoru.

Stare razlage: toplota iz gibanja

Uredništvo tistega lista je zanikalo to možnost, bilo pa mu je težko podati poljudno razlago, ker bi dokaz zahteval zelo zamotane in težavne račune, ki bi bili navadnemu zemljanu težko razumljivi. Z modernimi razlagami pa smo našli zadovoljivo rešitev o izvoru in ohranitvi sončne toplote, ker to lahko z računom dokažemo. Stare podmene so bile sicer lažje razumljive, a z računi jim nisi mogel priti blizu. Nove razlage pa se opirajo na trdno računsko podlago, a so sicer težje razumljive. Naj vso stvar razložimo s primeri:

Zamislimo si, da je sonce velikanska obla iz samega premoga. To je seveda nemogoče, ker bi Sonce iz premoga v štiridesetih stoletjih moralo popolnoma zgoreti. Kolikor pa je dozdaj znano, obstaja sonce že najmanj pet triljonov let.

Nekako pred sto leti je nemški zdravnik Robert Mayer postavil načelo, po katerem se mehanično delo spremeni v toploto. Zdi se, da je to njegovo načelo pravilno razložilo, odkod izvira sončna toplota. Isti Mayer je šel v svoji domnevi še dalje. Postavil je trditev, da se mehanična energija spreminja v toplotno, ki se kaže na zemlji v obliki akrolitov in zvezdnih utrinkov. Ti akroliti in zvezdni utrinki morajo padati na sonce v ogromnem številu. Mayerjeva domneva je našla tudi v fiziki pravilno razlago.

Po računih lorda Kelvina pa Mayerjeva predpostavka ni mogoča, ker bi sonce moralo z nanovo pridobljenimi kozmičnimi snovmi povečati svojo gmoto za toliko, kolikor znašajo izgube. Toda po zvezdoslovnih računih bi potem sonce moralo zmanjšati hitrost svojega vrtenja, zemlja in vse premičnice pa bi se vprav zaradi tega morale vrteti toliko hitreje, da bi v 40 stoletjih nastala razlika za celih šest mesecev.

HeHlmholtz pa pravi glede na omenjeno Mayerjevo razlago, da se mu res ne zdi izključeno, da razvija sončno toplolo snov, ki pada na sonce, prav tako, kakor ni izključena pravilnost La Placejeve razlage, ki pravi, da je sonce nastalo iz plina, ki se je v stoletjih zgostil in spremenil v žarečo oblo. Tudi ta razlaga se računom ne more upirati.

Lord Kelvin je dejal, da bi sonce izgubilo vso svojo prostornino, torej da bi popolnoma izginilo v 50 milijonih letih.

Veliki preobrati, ki jih je znanost v zadnjem času doživela, prinašajo novo luč v to zanimivo uganko. Če radio-aktivne prvine, med katerimi je na prvem mestu radij, neprenehoma oddajajo toploto, ter se spreminjajo v druge, stalnejše elemente, ali potem ne bi moglo tudi sonce dobiti svoje sile vprav iz teh elementov? Res je sicer, da jih na njegovi površini ni, lahko pa so v njegovi notranjščini. Vedeti pa moramo, da če bi nebesno telo bilo sestavljeno iz samega radija če od vsega početka, ne bi po nekaj milijonih let ostalo nič drugega več, kakor samo žareča energija

Energija raste iz skrivnostnega atomskega sveta

Poznamo še drugo razlago: Perinovo in Eddingtonovo. Po njej je atomsko središče helija sestavljeno iz štirih vodikovih zrn, toda njegova teža je nekoliko manjša od vsote tež vseh štirih vodikovih atomov. Izgubo snovi razlagajo z ustvarjanjem nove energije, ki je v sodobni fiziki že znana. Vendar pa bi spreminjanje sonca, sestavljenega od vsega početka iz samega vodika, v nebesno telo iz samega helija trajalo komaj triljon let. Verjetno pa je, da spreminjanje v bolj zamotane sestavljene prvine poteka ob čedalje večji proizvodnji energije.

In slednjič nam je znana še Jeansova misel, po kateri bodo zvezde po preteku mnogih milijonov let izginile in v neskončnem prostoru ne bo stalo nič drugega več, kakor samo žareča energija

Premalo posušeni tobačni listi so tudi dobri

V Bratislavi so se pred nedavnim sestali zastopniki nemške in bolgarske trgovske zbornice in razpravljali zlasti o vprašanjih tobaka. Veliko zanimanje je po poročilu agencije »Centraleuropa« zbudila objava novega postopka, ki ga je iznašel berlinski profesor Moser ob sodelovanju z neko nemško tovarno, ki izdeluje cigarete. S tem novim postopkom se lahko doseže, da dobe tobačni listi poseben duh, kakor tudi, da se iz tobaka odstrani nikotin. Tudi namakati ni treba tobačnih listov več toliko časa kot so jih dozdaj, zadostuje že pet dni. Po novem Moserjevem postopku se lahko porabijo tudi takšni listi, na katerih so pri sušenju ostale zelene lise, torej tisti, ki niso zadosti posušeni in so bili doslej za izdelovanje cigaret neuporabni. Prof. Moser računa, da bo z njegovim postopkom možno rešiti pri enoletnem nemškem tobačnem pridelku nad 15.000 metrskih stotov najboljšega tobaka. Tudi Romunija, Madžarska, Bolgarija in Grčija, ki so imele dozdaj mnogo škode, ker niso znale koristno uporabiti premalo posušenih tobačnih listov, bodo od Moserjevega izuma lahko imele veliko korist, kakor poroča omenjena agencija.

300.000 ovac »na pohodu«

(C. E.). Na Norveškem so se zdaj začele vračati na svoje domove številne črede ovac s pašnikov, kjer so bile čez poletje. Agencija »Centraleuropa« računa, da je v celoti zdaj na Norveškem približno 300.000 ovc »na pohodu«. Poročilo pripominja, da so številne manjše trope ovc letos prepeljali nazaj v hleve s posebnimi, za to primernimi avtomobili.

Živali, ki imajo izreden čut za težo...

Kdor se poda na Ande, visoko gorovje, ki stoji kakor zid med južno Ameriko in Tihim oceanom, bo opazil na postajah, ki leže do 3.000 m visoko, nenavadne postreščke.

Mala železnica, ki pelje iz Bolivije na visoke Ande, je najvišja železniška proga na svetu, saj prekorači višino 4.500 metrov. Mnogo potnikov ne more prenesti tega zraka, ker je zelo redek, domačini pa, ki tu stalno žive, so že navajeni in jim ne dela težav. Kljub temu zaupajo vsa težja dela lamam, ljubkim živalcam, ki so se naučile prevažati prtljago tujih potnikov. Lame so zelo potrpežljive, toda če jim naloži domačin več kakor 20 kg težko breme, se upro in se ne premaknejo z mesta, dokler jim ne odvzame, pretežke prtljage. Kdo je neki naučil te živali z Andov, da imajo tako natančen čut in smisel za težo!

Olje iz kave

Kdor ima na razpolago dovolj kave, mu ni treba več biti v strahu, kako bo rešil vprašanje preskrbe maščob, zlasti tisti, ki se uporabljajo v industrijske namene. Tako nekako stoji zapisano v neki objavi, ki jo je naslovil na javnost urad za vojno gospodarstvo v Zürichu na podlagi uspehov, ki so jih dosegli pri poskusih, kako pridobivati maščobe iz kavnega sesedka. Poskuse je naredilo neko švicarsko podjetje. Doslej se je posrečilo pridobiti iz 100 kg kavnega sesedka 6 do 10 kg olja, kakršnega uporabljajo za mažo pri strojih. Spričo tega so v Švici če začeli zbirati kavni sesedek in ga gospodinje nič več ne zlivajo proč, pač pa ga suše in potem prodajo nabiralcem. (C. E.)

Ameriške milijonarke

Po podatkih, ki jih objavlja »Centraleuropa«, je zdaj v Združenih ameriških državah 2.800 žensk, od katerih ima vsaka več ko milijon dolarjev premoženja. Najbogatejša med njimi ima 200 milijonov dolarjev premoženja, nad 400 žensk pa ima več ko 20 milijonov dolarjev. Zanimivo je — pripominja to poročilo —, da je v Ameriki več milijonark kakor pa milijonarjev.

Svinje s 36 rebri

Iz Kodanja poročajo o zanimivem poskusu, ki so ga izvedli na polju svinjereje na Danskem. Pri nekem kmetu so odkrili svinjo, ki je imela 36 reber, ne pa 32, kakor je to normalno. Takoj jim je prišlo na misel, kako bi s primernim križanjem dosegli novo pasmo prašičev, ki bi vsi imeli po 36 reber. Nekaj več bi bilo le za obiranje.

Že Asirke so znale barvati lase

Da so tudi že v starodavnih časih imele ženske navado barvati si lase, dokazuje ena najnovejših starinskih najdb v Mezopotamiji. Pri nekih izkopavanjih so namreč naleteli na kamenito ploščo, na kateri je bilo napisano, kako je treba barvati lase. Pismo je bilo, kakor si lahko mislite, naslovljeno na neko žensko. Podrobneje o vsebini tega »pisma« ne poročajo. Starinoslovci menijo, da je najdba iz dobe, ko so v Mezopotamiji živeli Asirci.

210.000 žensk v prometni službi v Nemčiji

Na raznih področjih javnega udejstvovanja je zdaj v Nemčiji zaposlenih tudi nešteto žensk. Iz nekega seznama, ki ga je objavila nemška delovna fronta, je razvidno, da je danes pri nemških železnicah zaposlenih že skoraj 70.000 žensk, pri poštnih uradih celo 120.000, pri cestni železnici pa nad 20.000. Temu številu je treba dodati še kakšnih 12.000 žensk, ki so zaposlene pri raznih elektrotehničnih podjetjih. Skupno število uslužbenk pri omenjenih ustanovah znaša po tem takem okrog 210.000.

Iz vojaških čelad delajo lonce

Eno največjih tovarn orožja in drugih vojaških potrebščin v Krakovu na Poljskem, so pred nedavnim spet pognali. Velik del te tovarne je bil poškodovan. Nemci so razdejane prostore hitro spet popravili. Kakor poroča »Centraleuropa«, izdelujejo v tej tovarni zdaj v glavnem stroje in poljedelsko in drugo orodje. Pri tem uporabljajo tudi mnogo vojnega materiala, ki je ostal v tovarniških prostorih. Tako na primer predelujejo jeklene čelade, kakršne je nosila bivša poljska vojska, v — kuhinjske lonce.

BELA ČAROVNICA

pustolovski roman

30

Odprli smo vrata in odnesli navidez že mrtvega Doreta na vrt. Tu so ga policisti slekli in ga skušali obuditi k življenju z umetnim dihanjem. Bil je samo nezavesten. V njegovih od groze široko razprtih očeh je bilo mogoče čitati vse strašno trpljenje, ki ga je moral prestati.

Ostal sem pri njem, medtem ko so ostali odšli iskat Bordmana. Ko je poveljnik prišel zopet v sobo, kjer smo našli Doreta, je na tleh opazil še drug listek, na katerem je bilo zapisano:

»Croixnoir nikoli ne odpusti.«

Zopet je poveljnik skupaj s policisti preiskal vso hišo, ne da bi mogel zaslediti pogrešanega detektiva. V kuhinji so našli kuharico in vrtnarja, ki pa jim nista mogla povedati ničesar, kar bi moglo privesti policiste na pravo pot. Začeli so torej preiskovati vse kote in odpirati vse omare. Nesrečni detektiv je moral še biti v hiši, kajti njegov avtomobil ga je še vedno čakal ob vznožju griča. Končno so ga našli stisnjenega v nekem zaboju. Imel je roke in noge zvezane. Tudi preko obraza je imel zvezan robec. Njegovo čelo je bilo krvavo. Tudi on je bil v nezavesti. Policisti so ga odnesli na vrt, da bi si na svežem zraku opomogel.

Doret se je medtem zavedel in se polagoma začel spominjati tega, kar se mu je bilo zgodilo in kar se mu je zdelo, da so bile vse le strašne sanje. Eden izmed policistov mu je iz hiše prinesel sveže perilo in obleko, da se je mogel vsaj za silo bleči.

Tudi Bordman si je kmalu opomogel. Za Doretom je tudi on začel pripovedovati, kaj se mu je zgodilo.

»Ko sem zapustil tovariša, sem se začel previdno plaziti po hodniku. Toda nisem še prehodil več kot kakih trideset metrov, ko sem nenadoma začutil, da me je dvoje močnih rok zgrabilo za vrat. Začel sem klicati na pomoč. Toda napadalec me je še bolj stisnil, tako da nisem mogel več kričati in me je skoraj zadušil. Nekdo drugi me je pograbil za roke in mi jih zvezal. Tisti, ki me je pograbil za vrat, me je sedaj vlekel naprej po hodniku. Zvezal mi je usta in oči ter me vrgel v oni zaboj, kjer ste me našli. Preden je zaboj pokril, mi je dejal z nizkim, grozečim glasom:

»V Croixnoirejevih rokah si. Ne boš mi več ušel. Tudi ti si me zalezoval brez usmiljenja. Toda sedaj je tvojega lova konec. Zaenkrat ostani tukaj. Jutri bom poskrbel tudi zate. Sedaj pa moram najprej obračunati s tvojim tovarišem, z onim nesramnim časnikarjem, ki mi je obljubil, da me ne bo več zasledoval, pa je prelomil svojo obljubo in je postal najhujši izmed mojih preganjalcev. Obljubil sem mu, da se bom maščeval in bom svojo obljubo tudi držal. Nato prideš ti na vrsto. Vsakdo, ki se mi zoperstavlja, mora poginiti.«

Po teh besedah je zaprl pokrov in bil sem živ pokopan. Ni mi preostalo drugega, kot da se vdam v svojo usodo. Bil sem že poprej prepričan o tem, da ker se borim proti zločincem, ne bom umrl naravne smrti. Čeprav ste me sedaj rešili, svojega mnenja nisem spremenil. Hvala Bogu, da sem zopet enkrat srečno ušel smrti. Rana na čelu je brezpomembna. Ko me je zločinec vrgel v zaboj, sem zadel s čelom ob rob.«

Bil je sicer precej potrt, toda popolnoma miren.

Poveljnik in njegovi ljudje so medtem nadaljevali s preiskovanjem. Hoteli so na vsak način iztakniti zločinca. Noben še tako skrit kotiček ni ušel njihovim pazljivim očem.

Med preiskovanjem so nenadoma opazili, da se počasi odpirajo neka vratca, ki so bila tako skrbno skrita v steni, da jih do tedaj niso opazili. Vsi so ostali negibni in gledali, kaj se bo zgodilo. Tudi poveljnik, ki se je že hotel oddaljiti, se je na migljaj enega izmed svojih ljudi vrnil.

Skozi vratca se je s težavo privlekel starec in se zgrudil na tla. Policisti so priskočili, ga dvignili in posadili na naslanjač, ki je stal v bližini. Vsi so stopili bliže in ga začeli ogledovati. Njegov obraz je bil neverjetno shujšan in izmučen. Deloma ga je pokrivala snežno bela brada. Imel je zaprte oči. Zdelo se je, da ga je napor, da se je privlekel do vrat, popolnoma izčrpal. Eden izmed policistov mu je vlil v usta par kapljic konjaka. Starec je počasi odprl oči.

Tedaj je vzkliknil eden izmed policistov:

»Saj to je gospod Giroux!«

Poveljnik se je obrnil proti policistu in ga vprašal:

»Kateri Giroux, pravi ali oni drugi? Saj že veste, da sta bila dva.«

»Ne poznam onega drugega,« je odgovoril policist. »Poznam le pravega gospoda Girouxa in ne motim se, ko trdim, da je ta tukaj pred nami.«

Starec je medtem počasi prihajal k zavesti. Njegove oči so polagoma postajale bolj žive. Začel je gledati okrog sebe. Njegov pogled se je ustavil pri mali omarici, ki je bila odprta in prazna. Žalost se mu je zrcalila na obrazu. S komaj slišnim glasom je zamrmral:

»Lopov!«

Policist mu je vlil še nekoliko konjska v usta. Ni se branil .Zdelo se je, kot da je njegov duh odsoten. Še vedno je bil videti silno žalosten.

Čez nekaj minut se je vrnil eden izmed policistov in prinesel starcu krepčilno pijačo. Starec je s tresočimi rokami prijel skodelico in počasi srkal krepčilno tekočino. Počasi so se mu vračale moči. Vendar pa je še vedno bil nekam zamišljen. Poveljnik ga je vprašal:

»Kaj so vam storili?«

»Kaj so mi storili?« je ponovil starec z nekoliko močnejšim glasom, polnim gneva. »Vse so mi odnesli. Tam v oni omarici je bil sad vsega mojega dolgoletnega dela. Vsi moji zapiski, vsi moji načrti, vse je bilo v oni omarici. Ravno sem hotel obvestiti javnost o svojih iznajdbah in si pridobiti patent, ko se je pojavil oni satanski Croixnoire... Strašno!... Vse je izgubljeno!...«

Starec si je ves obupan pokril obraz s svojimi suhimi rokami. Poveljnik bi bil rad izvedel kakšne podrobnosti o Croixnoireju, toda ni si upal siliti v ubogega starčka. Zdelo se mu je bolj umestno da ga je odvedel na vrt, da bi si na svežem zraku nekoliko opomogel. Dva policista sta ga torej previdno dvignila in odvedla na vrt, kjer sta že bila Doret in Bordman. Policijski poveljnik je vprašujoče pogledal Doreta. Ta je takoj razumel in dejal:

»Ne, to ni oni Giroux, katerega sem jaz videl. To mora biti pravi. Sicer pa imam s seboj sliko, katero sem iztrgal iz knjige.«

Vzel je iz žepa sliko in jo skupaj s policijskim poveljnikom pazljivo motril. Obraz starca, ki so ga našli policisti, je bil sicer bolj podolgovat, toda oči so imele še vedno isti izraz. Nobenega dvoma ni bilo: Starec je bil pravi Giroux.

Ta je bil medtem ves zamišljen in je pregibal ustnice, kakor da bi govoril sam s seboj. Poveljnik ga je vprašal:

Za Ljudsko tiskarno v Ljubljani: Jože Kramarič — Izdajatelj: inž. Sodja — Urednik: Mirko Javornik — Rokopisov ne vračamo — »Slovenski dom« izhaja vsak delavnik ob 12 Mesečna naročnina je 6 lir, za inozemstvo 10 lir — Uredništvo: Kopitarjeva ulica 6/III — Uprava: Kopitarjeva ulica 6, Ljubljana — Telefon štev. 40-01 do 40-05 — Podružnica: Novo mesto